

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2007/9

Karar Sayısı : 2009/49

Karar Günü : 12.3.2009

R.G. Tarih-Sayı :25.06.2009-27269

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Boğazlıyan Ağır Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 4.12.2004 günlü ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun, 6.12.2006 günlü. 5560 sayılı Yasa'nın 21. maddesi ile değiştirilen 150. maddesinin (3) numaralı fıkrasının, Anayasa'nın 2., 10. ve 36. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Kasten orman yakmak suçundan açılan kamu davasında, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun itiraz konusu fıkrayı da içeren 6.12.2006 günlü ve 5560 sayılı Yasa'nın 21. maddesi ile değişik 150. maddesi şöyledir:

"(1) Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafî seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafî görevlendirilir.

(2) Müdafî bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır.

(4) Zorunlu müdafilikle ilgili diğer hususlar, Türkiye Barolar Birliğinin görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 10. ve 36. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Tülay TUĞCU, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz

PAKSÜT'ün katılımlarıyla 7.2.2007 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, eşitlik ve adil yargılanma ilkeleri uyarınca sanık sıfatını alan herkesin diğer tüm sanıklarla aynı statü ve haklara sahip olmasının ve eşit koşullarda mahkeme önüne çıkmasının anayasal bir zorunluluk olduğu, bu durumun, sanığın yasal çerçevede istediği her türlü yöntemle mahkeme önünde suçsuzluğunu ispat etme hakkını ve isteği dışında her türlü engel ve zorlamadan uzak tutulmasını gerektirdiği, bu nedenle sanığın ağır nitelikli ceza gerektiren suçlar bakımından istemi halinde avukat yardımından yararlandırılması olağan sayılabilirse de, sanığın bu tür bir yardım istemediğini ifade etmesine rağmen bu iradesi yok sayılarak duruşmada avukat bulundurulmasının eşitlik, hukuk devleti ve adil yargılanma ilkelerine, dolayısıyla Anayasanın 2., 10. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu 4.12.2004 günlü ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun, 6.12.2006 günlü ve 5560 sayılı Yasa'nın 21. maddesi ile değişik 150. maddesinin (3) numaralı fıkrası alt sınırı en az beş yıl hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda şüpheli veya sanığın istemi aranmaksızın kendisine müdafî görevlendirilmesini öngörmektedir.

Fıkra 5560 sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önce müdafî tayinini gerektiren suçlar "üst sınırı en az beş yıl hapis cezasını gerektiren suçlar" olarak belirlenmiş, yapılan değişiklikle kapsam daraltılarak "alt sınırı en az beş yıl hapis cezasını gerektiren suçlar" için müdafî tayini öngörülmüştür.

İtiraz konusu kuralı da içeren madde gerekçesinde, istem aranmaksızın müdafî görevlendirilmesi uygulamasının etkin hale getirilmesinin amaçlandığı, fıkra 5560 sayılı Kanunla öngörülen şartların gerçekleşmesi kaydıyla, herhangi bir ceza sınırlamasına tabi olmaksızın müdafî görevlendirilmesinin her zaman mümkün bulunduğu, aslında ceza davasında bir avukattan yararlanılabilmesinin temel bir hak olup ancak bunun sağlanmasının ülkenin koşullarıyla doğru orantılı olduğu belirtilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve insan haklarının korunması alanında diğer uluslararası temel belgelerde kişilerin müdafî yardımından yararlanma hakkı olduğu, kişinin müdafî ücretini ödeme olanağı yoksa ücretsiz olarak sağlanacak müdafî yardımı ile savunma hakkına sahip olacağı yönünde düzenlemeler bulunmaktadır.

İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/3 maddesinin c paragrafında; her sanığın "kendi kendini müdafaa etmek veya kendi seçeceği bir müdafîin veya eğer bir müdafî tayin için mali imkanlardan mahrum bulunuyor ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkeme tarafından tayin edilecek bir avukatın meccani yardımından istifade etmek" hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Milletlerarası Sözleşmenin 14/3-d maddesi ile de benzer biçimde, sanığın müdafiden yararlanması konusunda açık hüküm getirilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, Anayasa'nın ve yasaların üstünde yasakoyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulunduğu bilincinde olan devlettir. Hukuk devletinde yasakoyucu, Anayasa kurallarına bağlı olmak koşuluyla ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma yetkisine sahiptir.

Yasakoyucu ceza hukuku ve ceza yargılaması alanında yasama yetkisini kullanırken, Anayasa'nın ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla hangi eylemlerin suç sayılarak cezalandırılacağını, hangi eylemler için ne tür cezalar verileceğini, bu suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturma yöntemlerini belirleme konusunda takdir yetkisine sahiptir.

İtiraz konusu kuralla, kişilerin müdafî yardımından yararlanma hakkı olduğuna ilişkin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer insan haklarının korunmasına ilişkin uluslararası temel belgelerde yer alan kurallar, İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/3 maddesinin c paragrafındaki avukat yardımından istifade etme" hakkına ilişkin kural ve benzer düzenleme içeren Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Milletlerarası Sözleşme de gözetilerek belirli miktarın üstünde ceza gerektiren suçlardan dolayı soruşturma veya kovuşturma geçiren sanığın müdafî yardımından yararlanması sağlanmak istenmiştir. İtiraz konusu kuralla, bir yargılama faaliyeti içerisinde bulunan kişinin bizzat savunma yapması veya istediği bir avukat yardımından yararlanma hakları elinden alınmış değildir. Müdafî görevlendirilmesine rağmen, sanık savunmasını bizzat yapabilecektir.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural Anayasa'da belirtilen savunma hakkı, adil yargılanma hakkı ve hukuk devleti ilkelerine aykırı değildir, iptal isteminin reddi gerekir.

Yukarıda belirtilen gerekçe karşısında kuralın Anayasa'nın 10. maddesi yönünden ayrıca incelenmesine gerek duyulmamıştır. Anayasa'nın 10. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeye Fulya KANTARCIOĞLU ve Ahmet AKYALÇIN ek gerekçeyle katılmışlardır.

VI- SONUÇ

4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun, 6.12.2006 günlü, 5560 sayılı Yasa'nın 21. maddesiyle değiştirilen 150. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 12.3.2009 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Üye

Mehmet ERTEN

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

EK GEREKÇE

Başvuran Mahkeme itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine de aykırı olduğunu ileri sürmesine karşın karar gerekçesinde bu yönden inceleme yapılmasına gerek görülmemekle, Anayasa ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla ceza düzenlemeleri yapmanın yasa koyucunun takdir yetkisi içinde bulunduğu vurgulanmaktadır.

Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesiyle herkese hiçbir ayırım gözetilmeksizin yasalar önünde eşit davranılması güvence altına alınmakta, böylece bireylerin yasalardan eşit yararlanma konusundaki temel haklarına da işaret edilmektedir. Eşitliğin hukuk devletinin de önde gelen temel ilkelerinden biri olduğunda duraksama bulunmamaktadır.

Yasa koyucunun ceza hukuku alanında düzenleme yaparken sahip olduğu takdir yetkisi, sınırsız olmayıp Anayasa ve hukukun genel ilkeleriyle sınırlandırılmıştır. Başvuran mahkeme tarafından yasa koyucunun düzenleme yapma konusundaki takdirini eşitlik ilkesine aykırı olarak kullandığı ileri sürülerek, yalnız Anayasa'nın değil, evrensel hukukun da temel ilkelerinden biri olan eşitlik ilkesine aykırılıktan kaynaklanan bir temel hak ihlâlinden söz edilmektedir.

Esas Sayısı : 2007/9
Karar Sayısı : 2009/49

Ceza hukuku alanında, suç sayılan eylemlerin belirlenmesi ve korunan hukuki yarar, suçu işleyenler ile suçun nitelikleri gözetilerek bunlara verilecek cezanın türü ve miktarının saptanması yasa koyucunun sahip olduğu takdir yetkisi içinde ise de bu durum, özellikle eşitlik ilkesine aykırılık gibi temel hak ihlâli savları karşısında Anayasal denetim yapılmasına engel oluşturmaz. Esasen Anayasa yargısının amacı ve işlevi de bu denetimi zorunlu kılmaktadır.

Bu nedenle konunun, başvuran Mahkeme'nin ileri sürdüğü eşitlik ilkesi yönünden de incelenerek itiraz konusu kuralın hangi gerekçe ile bu ilkeye aykırı olmadığının belirtilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun karardaki redde ilişkin görüşüne katılıyoruz.

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Ahmet AKYALÇIN